

E. O.

Artykuły polskich historyków techniki w czasopiśmie obcych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 7/3, 397-398

1962

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Autorzy, opisując kolejno najcenniejsze zabytki techniki w Zagłębiu Staropolskim, sugerują pewne formy kształtowania środowiska przyrodniczego wokół nich. Formy te jednak nie są zgodne ze wstępnym postulatem artykułu głoszącym potrzebę przywrócenia krajobrazu wokół zabytków do stanu z okresu ich powstania. Autorzy nie przedstawiają metod odtwarzania tego stanu, lecz ograniczają się do wysunięcia koncepcji opartych w zasadzie tylko na kryteriach estetyki.

J. J.

HISTORIA ZAKŁADÓW GEOGRAFICZNO-KARTOGRAFICZNYCH W GOCIE

Z okazji obchodzonego w październiku 1960 r. jubileuszu 175-lecia Zakładów Geograficzno-Kartograficznych im. Hermana Haacka w Gocie w „Przeglądzie Geodezyjnym” (nr 8/1961) ukazał się artykuł Stanisława Kryńskiego, w którym autor poza relacją z uroczystości jubileuszowych zamieścił krótką historię zakładów.

Przy tej okazji autor wspomina, że w pobliżu Goty dokonano pomiaru jednej z baz dla słynnego łańcucha triangulacyjnego, który posłużył do powiązania triangulacji Europy zachodniej z triangulacją rosyjską.

J. J.

ARTYKUŁY POLSKICH HISTORYKÓW TECHNIKI W CZASOPISMACH OBCYCH

W ciągu drugiej połowy 1961 r. ukazało się w publikacjach zagranicznych kilka artykułów naszych historyków techniki.

Dwa z nich, pióra doc. W. Jewswiewickiego, dotyczą dziejów techniki filmowej.

Wydawnictwo Komisji Historii Nauk Przyrodniczych, Medycznych i Technicznych Czechosłowackiej Akademii Nauk „Sbornik pro dejiny prirodnich ved a techniky” opublikowało w roczniku 6 z 1961 r. obszerny artykuł *Pokus o periodisaci dejin filmové techniky na základe obecného rozvoje kinematografie*. Autor, analizując rozwój kinematografii z punktu widzenia technicznego, ekonomicznego i artystycznego, daje projekt periodyzacji ogólnych dziejów filmu, stosując ją — co jest niewątpliwie sprawą dyskusyjną — także i do dziejów poszczególnych elementów kinematografii, a w szczególności do dziejów techniki filmowej. Periodyzacja jest przy tym bardzo szczegółowa, tak że w okresie od 1895 r. do chwili obecnej autor rozróżnia aż 12 okresów. Artykuł stanowi interesującą i pobudzającą dyskusję próbę rozwiązania ważnego i dla innych dziedzin historii techniki zagadnienia metodologicznego. Polskiego czytelnika zainteresuje fakt, że doc. Jewswiewicki wymienia w artykule sporą liczbę polskich uczonych i wynalazców, którzy przyczynili się do powstania zaczątków techniki filmowej (Witelo, Kopernik, Heweliusz) i do jej rozwoju (Prószyński, Lebidziński, Szczepanik).

Drugi artykuł doc. Jewswiewickiego ukazał się w wydawnictwie Komisji Techniki Ukraińskiej Akademii Nauk „Narisi z istorii techniki” (rocznik 7 z 1961 r.). Artykuł nosi tytuł *Jan Szczepanik — widatnij polskij winachidnik* i daje zwięzłą biografię i analizę dorobku wybitnego wynalazcy.

Autorem dwu artykułów w języku angielskim z zakresu historii technologii wyrobów żelaznych jest dr J. Piaskowski.

W „Journal of The Iron and Steel Institute” (vol. 198 z lipca 1961 r.) ukazała się obszerna i bogato ilustrowana praca *Metallographic investigation of ancient iron objects from the territory between the Oder and the basin of the Vistula river*.

a w kwartalniku amerykańskiego Towarzystwa Historii Techniki „Technology and Culture” (nr 3/1961) — krótki komunikat *Preliminary report on early iron technology in Poland*. Oba artykuły spełniają ważną rolę zapoznania czytelnika anglosaskiego z wynikami polskich badań — a przede wszystkim prowadzonych na dużą skalę badań autora artykułów — nad techniką produkcji żelaznej w Polsce od pojawienia się u nas żelaza w okresie halsztackim do końca średniowiecza.

E. O.

O POLSKICH WYDAWNICTWACH W „WOPROSACH ISTORII JESTIESTWOZNANIJA I TIECHNIKI”

W zeszytcie 11 „Woprosów istorii jestiestwoznanija i tiechniki” z 1961 r. w dziale krytyki i bibliografii znajdują się omówienia dwu publikacji polskich. W. P. Zubow pisze o opracowanej przez H. Baranowskiego *Bibliografii Kopernikowskiej 1509—1955*, wydanej w 1958 r. przez Komitet Historii Nauki PAN. Zubow ocenia wysoko tę publikację, uważając ją za najbardziej pełną i szczegółową spośród dotychczas istniejących bibliografii dzieł Kopernika i literatury o nim. W. I. Ostolski recenzuje wydaną w 1959 r. w serii „Biblioteka Problemów” książkę K. Michałowskiego *Technika grecka*¹. Autor podkreśla parokrotnie celowość opublikowania i społeczną użyteczność powyższej pracy, która zapoznaje czytelnika w przystępny sposób z dorobkiem technicznym jednego z ważniejszych okresów w rozwoju kultury światowej. Ostolski zwraca też uwagę na staranność opracowania tekstu i interesujący dobór ilustracji. Z drugiej strony jednak, nie zgadza się on z niektórymi określeniami Michałowskiego, przeciwstawiając się np. zdefiniowaniu klepsydry jako wodnego zegara kieszonkowego. Znajduje się zresztą w powyższej pracy więcej — jego zdaniem — nieścisłych lub błędnych sformułowań. Toteż reasumując Ostolski stwierdza, że mimo iż praca Michałowskiego spełnia niewątpliwie pożyteczną funkcję, jej drugie wydanie powinno być nieco zmodernizowane.

I. S.

„PHYSIS”, RIVISTA DI STORIA DELLA SCIENZA.

Numer 2 „Physis” z 1961 r. zawiera krótki artykuł Marii Timpanaro Cardini pt. *Doktryna pitagorejska w świadectwie Arystotelesa*. Autorka nie zgadza się z dotychczas przyjętą interpretacją dotyczącą tak twierdzeń matematycznych pitagorejczyków, jak i tekstu Arystotelesa w *Fizyce* III, 4. W następnym artykule Mario Gliozzi omawia kontrowersyjną dyskusję na temat fosforescencji prowadzonej w latach 1775—1776 przez Gianbattistę Beccarię (fizyk i geodeta 1716—1781) i Beniamina Wilsona (z zawodu malarz, badacz fosforu 1708—1788). Beccaria utrzymywał, że fosforyzujące światło ma ten sam kolor co światło pobudzające, podczas gdy Wilson (któremu nie udało się powtórzyć doświadczeń Beccarii) twierdził, że ma kolor odmienny. Gdy Beccaria spostrzegł, że nie miał racji, próbował przenieść meritum sporu z koloru światła fosforyzującego na spektralną kompozycję światła przechodzącego przez szkła kolorowe. Francesco Antonio Eandi, ostatni uczeń i biograf Beccarii, właśnie w tym sensie błędnie interpretował ów spór. Do arty-

¹ Por. recenzję tej książki pióra B. Orłowskiego w nrze 1/1960 „Kwartalnika”.